



Till:

Kulturdepartementet,

Ku.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar – ”Ett oberoende public service för alla – nya möjligheter och ökat ansvar”

1. Inledning

Sveriges Dövas Riksförbund (SDR) har som uppgift att tillvarata dövas sociala, ekonomiska, språkliga och kulturella intressen. Teckenspråket är av central betydelse i all vår verksamhet, för gemenskap, självkänsla och kulturella identitet. Behovet av teckenspråk i livets alla skeden går som en ledstjärna och röd tråd genom vår verksamhet.

Sveriges Dövas Ungdomsförbund (SDUF) strävar efter att döva barn och ungdomar ska få samma demokratiska rättigheter och möjligheter som alla andra i samhället. SDUF sätter barnrätt- och funktionsrättsperspektiv i centrum med ståndpunkten att målgruppen tillhör en språklig och kulturell minoritetsgrupp och som har det svenska teckenspråket som en gemensam grund.

I det här remissvaret avser vi bemöta förslag som berör våra medlemmar. För det första vill SDR och SDUF understryka det anmärkningsvärda att SDR och SDUF inte är med bland remissinstanser, då frågan om språkuppdraget där utbud på svenskt teckenspråk ingår, behandlas i slutbetänkandet och som i högsta grad berör våra medlemmar. Public service-uppdraget är fråga om ett demokratiskt uppdrag och i uppdraget ingår och ska ingå att public service-bolagen når ut till fler och speglar fler.

1.1 Det allmännas ansvar

Av språklagen (2009:600) framgår det att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja det svenska teckenspråket. Det framgår även att den som är döv eller hörselskadad och den som av andra skäl har behov av att lära sig teckenspråk ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda det svenska teckenspråket. Public service-bolagens språkuppdrag ska således spegla det allmännas ansvar. Ökat utbud av program på svenskt teckenspråk bidrar till revitalisering av språket och att fler får tillgång till kultur på sina egna villkor.

2. Ökad kvalitet och synlighet för utbudet på svenskt teckenspråk

2.1 Allmänna synpunkter

I dagsläget ingår ett ansvar att erbjuda särskilt utbud av program på svenskt teckenspråk i public service-uppdraget. Detta ansvar har dessutom skärpts under senaste tillståndsperioden genom krav på ökning av utbudet. Därför känner vi en enorm oro och besvikelse inför att det inte är högre ambitioner än att nivån för utbudet under nästa tillståndsperioden ska fastställas till år 2019:s nivå i betänkandet. Vikten av att sända program som utförs direkt på svenskt teckenspråk och inte genom tolkning kan inte betonas nog. Även om ansvaret har skärpts under senaste tillståndsperioden har vi genom nära och kontinuerlig dialog med våra medlemmar fått befara att utbudet är långt ifrån tillräckligt. Vi som har svenskt teckenspråk som modersmål ingår i samma men en väldigt bred målgrupp med olika åldrar, behov och intressen. Vi vill även betona vikten av att personer som har svenskt teckenspråk som modersmål deltar i produktionsprocessen och urvalet av utbudet, se vidare resonemang under 2.3.

2.2 Minskat utbud och ökad kvalitet

SDR och SDUF vill kraftigt markera mot förslaget om att utbudet på svenskt teckenspråk under nästa period ska följa år 2019:s nivå men ansluta sig till att utbudet ska hålla en hög kvalitet. Vi menar dock att det ena inte behöver utesluta det andra. Resonemang som förs

kring förslaget är att det är svårt att hitta utbildade journalister och tolkar som själva är döva eller externa produktionsbolag med rätt kompetens, vilket vi menar är ett högst felaktigt antagande. Vi anser även att i den mån rätt kompetens saknas ska public service-bolagen själva besörja för den kompetensen genom olika sätt. Det vore att börja i fel ände om det beslutas att omfattningen av utbudet ska motsvara år 2019:s nivå. Vi menar att det ska sättas högre mål och public service-bolagen sedan ska ansvara för att besörja den kompetens som behövs för att ta sig an uppdraget om ökat utbud. Om man beslutar att utbudet ska vara på år 2019:s nivå, innebär det att man tar beslut om att inte utveckla omfattningen av utbudet på tio hela år, vilket är helt oacceptabelt och strider mot den grundbärande tanken bakom regleringen av det allmännas särskilda ansvar att skydda och främja det svenska teckenspråket. Vi vill även förtydliga att en ökning av utbudet ska avse nyproduktion.

2.3 Kvalitet

I betänkandet diskuteras även vad som avses med bra kvalitet och vi vill lyfta fram vad vi menar med kvalitet och kompetens. Döva har en unik kompetens om teckenspråk, språkkänsla, kultur, visuellt levnadssätt och förståelse om dövas sätt att leva genom sina livserfarenheter, s.k. dövkompetens. Den kompetensen måste finnas med i produktionsprocessen och urvalet av utbudet. Public service-bolagen bör se till att besörja för den journalistiska kompetensen samtidigt som den viktiga dövkompetensen bibehålls genom hela processen. Genom dialog med UR har vi fått information om att det finns funderingar kring att införa traineeprogram där personer med dövkompetens introduceras i journalistiskt arbete och tanken bakom public service. Det visar på att det är möjligt för public service-bolagen att finna lösningar. Därför ska vi ha en högre ambition för utbudet och public service-bolagen möta det ansvaret genom att själva besörja för den kompetensen.

Vi vill även lyfta att det behöver bli lättare för public service-bolagen att köpa in utländska program med andra teckenspråk än det svenska eller internationella tecken. Detta för att

dövidentitet och dövkultur hör starkt samman med teckenspråk, och med dessa program kan vi få dövkultur även om programmen inte direkt framförs på svenskt teckenspråk. Om utbudet nu ska stanna på år 2019:s nivå, blir det desto svårare att utveckla den biten.

2.4 Tillgodoräknande av olika plattformar

SDR och SDUF tillstyrker förslaget om att det ska finnas en större flexibilitet för public service-bolagen att välja på vilka plattformar som teckenspråksprogrammen ska tillgängliggöras och sändas. Vi vill dock ändå betona vikten av att teckenspråksprogrammen finns på alla plattformar för att på så sätt nå ut till alla oavsett ålder.

2.5 Barn och unga

Idag har många döva barn och unga inte samma naturliga tillgång till teckenspråksmiljöer, desto viktigare är det med bra programutbud på svenskt teckenspråk och som är riktat till barn och unga. Med det följer ett särskilt ansvar att granska språkbruket – som en slags säkerställning av att svenskt teckenspråk revitaliseras. Programutbudet ska således kvalitetssäkras, så att programmen håller en språkmässigt hög kvalitet. Som vi också har framfört tidigare är det därför av stor vikt att de som har svenskt teckenspråk som modersmål deltar i produktionsprocessen och urvalet av programutbudet.

Idag är programutbudet för döva barn och unga alldeles för tunt och programmen blir snabbt föråldrade. Flera föräldrar bland våra medlemmar har hört av sig och påpekat bristen på program riktade till och som är anpassade för de olika åldersgrupperna, t.ex. 0-6 år, 6-13 år, och 13-17 år. Det behövs därför även produceras program anpassade efter olika åldersgrupper. Därför är vi extra oroade över kravet på kvalitet framför kvantitet, det kommer drabba barn och unga i synnerhet. Som vi har framfört tidigare – det ena behöver inte utesluta det andra.

3. Tillgänglighet

Det finns inget motsatsförhållande mellan språkuppsdraget och tillgänglighetsuppdraget, men det är viktigt att skilja på syften för dessa uppdrag. Omfattningen av både dessa uppdrag ska spegla vad målgruppen vill.

Det råder ett enormt informationsutanförskap för döva idag, genom att alla nyheter och program inte framförs direkt på svenskt teckenspråk och att inte alla talade program teckenspråkstolkas. Vi vill även lyfta vikten av att få samhällsnyheter och nyheter som har koppling till dövsamhället direkt på svenskt teckenspråk. SVT:s Nyhetstecken kan utvecklas och att hela utbudet hos public service-bolagen behöver tillgängliggöras, förstås under de förutsättningarna som anges nedan.

3.1 Nyhetsverksamhet för personer med funktionsnedsättning

I betänkandet föreslås att ambitionsnivån när det gäller möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att tillgodogöra sig bolagens utbud ska höjas och tillgängligheten förbättras. Det långsiktiga målet är således att hela utbudet görs tillgängligt för alla medborgare. Vi tillstyrker detta förslag, men menar också att ansvaret inte bara bör föregås en hög ambitionsnivå utan även skärpta krav. Sen finns det ett stort behov av nyheter direkt på svenskt teckenspråk och som har koppling till dövsamhället, varför vi vill bibehålla och förstärka SVT:s nyheter på teckenspråk.

3.2 Teckenspråkstolkade program

Att informationsutbudet görs tillgängligt på svenskt teckenspråk genom tolkning till exempel är positivt men det får aldrig ske på bekostnad av program direkt på svenskt teckenspråk. Vi anser att beslutsfattare och därefter public service-bolagen måste säkerställa vad målgruppen föredrar och om denna typ av satsning är uppskattad. Vi behöver få reda på vilka som uppskattar satsningen och vilka som inte gör det, samt varför. Public service-bolagen skulle till exempel kunna se till att införa fokusgrupper med intervjuer bland döva. Det är dessutom anmärkningsvärt att det finns diskussion om kvalitet i programutbudet på svenskt teckenspråk men dessvärre nästan obefintlig diskussion om hur man kvalitetssäkrar

2018-10-19

Dnr-nummer: Ku2018/01387/MF

teckenspråkstolkade program. Det finns behov av utveckling av även teckenspråkstolkade program – framförallt kvaliteten på själva tolkningen. Vi vill också lyfta fram möjligheten att använda tolkar som själva är döva. Det är en eftersatt yrkesgrupp, men som genomgått ett lyft den senaste tiden genom nya studier som visar på vikten av att använda tolkar som är döva själva och utbildning för yrkesgruppen ordnad av projektet 'Utbildning för döva tolkar och översättare'. Ett tolkat språk är inte detsamma som att höra ett icke tolkat språk – eftersom det finns alltid en påverkan från källspråket. För att undvika detta krävs det att man som tolk har gedigen språkrepertoar till det språk som man tolkar till, det vill säga, målspråket. Döva har ju i regel svenskt teckenspråk som sitt A-språk och som de använder dagligen. I nuläget finns 20 utbildade döva tolkar.

4. Övrigt – vårt kulturarv

Vi vill att de tidigare sända teckenspråkiga produktionerna ska finnas tillgängliga i form av öppet arkiv avsett för produktioner på teckenspråk och att detta ska ingå i uppdraget. De teckenspråksproducerade programmen är på olika sätt bärare av dövkultur genom den identitet och samhörighet dessa förmedlar. Det öppna arkivet blir ett visuellt bibliotek med nya och äldre produktioner av drama, nyheter, historiska händelser, samhällsbevakning, dövfrågor, dövhumor, samtliga på teckenspråk som blir öppen för allmänheten. Uppdraget att tillgängliggöra både nya och äldre produktioner bidrar till att stärka tillgången till dövas kulturarv med dess historia och berättartraditioner - en viktig del av public service.



Åsa Henningsson
Förbundsordförande
Sveriges Dövas Riksförbund



Laith Foad Fathulla
Förbundsordförande
Sveriges Dövas Ungdomsförbund